

קונטרס

אַתָּה לֹא לְבַד

יגלה נוראות נפלאות, שאין האדם לבד, ובכל מקום
שהולך, הקדוש־ברוך־הוא הולך עמו, וכל מה
שקורה איתו, הכל רק ממנו יתברך, ויתן עצות נוראות
נפלאות איך להגיע אל ההכרה הנפלאה הזו.

בְּנוֹי וּמִיֶּסֶד עַל־פִּי דְבָרֵי

רַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אֹרֵחַ הַגְּנוּזִי וְהַצָּפוֹן
בוֹצֵינָא קְדִישָׁא עֲלָאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרְנוּ וְרַבְּנוּ

רַבֵּי נַחֲמָן מְבַרְסֵלָב, זְכוּתוֹ יִגַּן עָלֵינוּ

וְעַל־פִּי דְבָרֵי תַלְמִידוֹ, מוֹרְנוּ

הַגָּאוֹן הַקְּדוֹשׁ, אֹרֵחַ נְפִלְאָה, אֲשֶׁר כָּל רִז לֹא אָנִיס לִיה

רַבֵּי נֶתָן מְבַרְסֵלָב, זְכוּתוֹ יִגַּן עָלֵינוּ

וּמְשַׁלֵּב בְּפִסּוּקֵי תוֹרָה, נְבִיאִים, פְּתוּבִים וּמֵאֲמָרֵי

חֻכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מְגַמְרָא וּמְדַרְשִׁים וְזֵהר הַקְּדוֹשׁ

הוֹבָא לְדָפוּס עַל־יְדֵי

חֲסִידֵי בְּרֵסֵלָב

עִיה"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹבֵב"א

מוֹהֲרָא"ש נ"י אָמַר: מִי שְׁמַתְחִזֵּק בְּאִמוּנָה פְּשׁוּטָה בּוֹ
יִתְבַּרֵּךְ, וּמְרַגֵּיל אֶת עֲצָמוֹ לְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבַּרֵּךְ, וְכָל צְרָכָיו
הוּא מְבַקֵּשׁ רַק מִמֶּנּוּ יִתְבַּרֵּךְ, וַיִּודַע וְעַד אֲשֶׁר אֵין לוֹ בְּזֵה
הָעוֹלָם רַק הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, אָז אָף פְּעַם אֵינְנוּ לְבַד,
כִּי בְּכָל מְקוֹם בּוֹאוֹ, הוּא מְקַשֵּׁר עֲצָמוֹ אֵלָיו יִתְבַּרֵּךְ,
וְתַכְּף-וּמְיֵד מְדַבֵּר אֵלָיו יִתְבַּרֵּךְ, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל
רֵעֵהוּ וְהֵבֵן אֶל אָבִיו. וְזֶה עֵקֶר הַשְּׁלֵמוֹת שְׁאֲדָם צְרִיף
לְהַגִּיעַ אֵלֶיהָ בְּזֵה הָעוֹלָם, שְׂיִהְיֶה כָּל-כֶּף דְּבוּק בְּהַקְּדוֹשׁ-
בְּרוּךְ-הוּא, שְׁלֵא יוּכַל לְהַפְרֵד מִמֶּנּוּ יִתְבַּרֵּךְ, וְתִמְיֵד יְשִׁיחַ
רַק עֲמוֹ יִתְבַּרֵּךְ, וְאָז אָף פְּעַם לֹא יִהְיֶה לְבַד, כִּי בְּכָל
מְקוֹם שֶׁהוּלֵךְ יִמְצָא אֶת הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא; אֲשֶׁרִי מִי
שְׂזוּכָה לְהַכְנִיס בְּעֲצָמוֹ יְדִיעוֹת אֵלוֹ, וְתִמְיֵד מְדַבֵּר אֵלָיו
יִתְבַּרֵּךְ בְּתַמִּימוֹת וּבְכַפְשִׁיטוֹת גְּמוּרָה בְּשִׁפְתַי הָאֵם שְׁלוֹ,
אֲשֶׁר אָז אָף פְּעַם לֹא יִהְיֶה לְבַד.

(אמרי-מוהרא"ש, חלק ב', סימן תרסה)

קוֹנְטֵרַס

אַתָּה לֹא לְבַד

א.

צָרִיךְ שְׂתַדַּע, אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, שְׁפֹל מֵה שְׂאַתָּה עוֹשֶׂה בְּזֵה הָעוֹלָם, צָרִיךְ לֵהִיּוֹת עִם מַחְשָׁבָה כְּזוֹ, שֶׁהַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא נִמְצָא אִתְּךָ, עִמָּךְ וְאַצְלָךְ, כִּי אֵין דְּבַר שִׁיעֶשֶׂה מֵעֲצָמוֹ, כִּי כִּף אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (חֵלֶץ ז:): אֵין אָדָם נוֹקֵף אֲצַבְעוֹ מִלְמָטָה אֶלֶּא אִם-כֵּן מַכְרִיזִין עָלָיו מִלְמַעְלָה. כִּי דְבַר גְּדוֹל וְדְבַר קָטָן לֹא נַעֲשֶׂה מֵעֲצָמוֹ אֶלֶּא בְּהַשְׁגָּחָה פְּרִטִי פְּרִטִית; וְכִשְׂתַּחֲדִיר בְּעֲצָמָךְ יְדִיעוֹת אֱלוֹ, אַז יִתְבָּרַר לְךָ שֶׁ"אַתָּה לֹא לְבַד", וְכֹל מֵה שְׂאַתָּה עוֹשֶׂה — מַחְבֵּר וּמְקַשֵּׁר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אֵךְ זֶה נַעֲלָם וְנִסְתָּר וְנִתְפָּסֶה מֵעֵינֶיךָ בְּשִׁבִיל הַבְּחִירָה וְהַנְּסִיוֹן. כִּי כִּשְׂאָדָם מְדַבֵּיק אֶת מַחְשַׁבְתּוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וַיּוֹדַע וְעַד אֲשֶׁר אֵין בְּלַעֲדָיו יִתְבָּרַךְ כָּלֵל, וְהַכֹּל לְכֹל הוּא אֱלֻקוֹת גָּמוֹר, אַזִּי אֵךְ פַּעַם אֵינוֹ נִשְׁבֵּר, כִּי יוֹדַע שְׁבִכָּל מְקוֹם שֶׁהוּלֵךְ וּבְכָל מֵה שֶׁעוֹשֶׂה — הַכֹּל מִמֶּנּוּ

יתברך. וְכָל זְמַן שֶׁאֵין אָדָם מְכַנֵּס בְּדַעְתּוֹ יְדִיעוֹת אֱלוֹ, אֲזִי נִשְׁפָּר, כִּי נִדְמָה לוֹ, אֲשֶׁר אֵין לוֹ אֵף אֶחָד בְּעוֹלָם שֶׁיְכוּל לְהִבִּין אוֹתוֹ, וְחָשׂ אֶת עֲצָמוֹ בּוֹדֵד, בְּלִי יְדִידִים וְחֻבְרִים וְאוֹהֲבִים. אֲשֶׁר עַל זֶה אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (תַּעֲנִית כג.): אוֹ חֻבְרוֹתָא אוֹ מִיתוּתָא; וְדָבַר זֶה מַעִיק עַל כָּל אָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם. כִּי אִם תִּתְבוּנָן הַיָּטֵב, תִּרְאֶה וְתִשְׁפִּיל שְׁכָל הַצָּרוֹת, הַיִּסּוּרִים וְהַמְרִירוֹת שֶׁעוֹבְרִים עַל בְּנֵי-אָדָם הֵם רַק מַחֲמַת שְׁנִדְמָה לָהֶם כְּאִלוֹ הֵם לְבַד, וְאֵף אֶחָד אֵינוֹ צָרִיךְ אוֹתָם וְאֵינוֹ מְתִיחַס אֲלֵיהֶם, שְׁכָל זֶה הוּא כְּפִירוֹת וְאִפִּיקוֹרְסוֹת, רַחֲמָנָא לִישׁזְבֹּן, כִּי הַמֵּאֲמִין הָאֲמִתִּי, שֶׁמֵּאֲמִין אֲשֶׁר אֵין בְּלַעֲדֵיו יִתְבָּרַךְ כָּלֵל, וְדָבַר גָּדוֹל וְדָבַר קָטָן אֵינוֹ נֶעֱשֶׂה מֵעֲצָמוֹ אֶלָּא בְּהִשְׁגַּחַת הַמֵּאֲצִיל הָעֲלִיוֹן, אֵף פַּעַם לֹא יִרְגִישׁ אֶת עֲצָמוֹ בּוֹדֵד, כִּי תָמִיד יִכְנִיס אֶת הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּחַיָּיו. אֲבָל לְהַגִּיעַ אֶל מַדְרָגָה זוֹ צָרִיכִים לְלַמֵּד הַרְבֵּה אֶת הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, כִּי הַתּוֹרָה הִיא חֲכָמְתוֹ יִתְבָּרַךְ, הַמְּלַבֶּשֶׁת בְּעֶסְקֵי הָעוֹלָם הַזֶּה — דוּמָם, צוּמַח, חֵי, מִדְּבַר. וְלָכֵן כְּשֶׁאָדָם לוֹמֵד תּוֹרָה וּמְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, אֲשֶׁר הֵם מְדַבְּרִים גְּשָׁמִיִּים, אֲזִי מוֹצֵא אֶת הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא בְּחַיֵּי הַיּוֹם יוֹם, וְהֵיכָן שָׂרַק הוֹלֵךְ וְהֵיכָן שָׂרַק בָּא מוֹצֵא אֶת אֱלוֹפּוֹ שֶׁל עוֹלָם, וְאֶפְלוֹ אִם, חֵס וְשָׁלוֹם, כְּבָר נִכְשָׁל בְּאִיזָה עוֹן, וְעָבַר עַל אִיזוֹ מִצְוָה, אוֹ נִכְשָׁל וְנִפֵּל בְּאִיזוֹ נִפְּלָה וְכִשְׁלוֹן, בְּרַגְעַ

שִׁמְקָשֶׁר אֶת זֹאת אֶל הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, זֶה עֵקֶר שְׂרֵשׁ
הַתְּשׁוּבָה; כִּי שְׁלֵמוֹת הַתְּשׁוּבָה הוּא לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבַּרֵךְ
וְלִהְיֵיב אֶת כָּל מֵה שְׁקוּרָה אִתּוֹ בֵּין בְּגִשְׁמֵי בֵּין
בְּרוּחָנִי אֵלָיו יִתְבַּרֵךְ. כִּי בְּלֹא יְדִיעָה זֹו אֵין זֶה נִקְרָא
תְּשׁוּבָה, כִּי פְּרוּשָׁה שֶׁל תְּשׁוּבָה הִיא לְהֵשִׁיב אֶת עֲצָמוֹ
לְגַמְרֵי אֶל הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְלִידַע אֲשֶׁר "אֲתָה לֹא
לְבַד", אֲלֹא כָּל מֵה שְׁקָרָה אִתָּךְ, הַכֹּל מִמְּנוֹ יִתְבַּרֵךְ, אוֹ
מִסוּד הַגְּלָגוּל, שְׁאֲתָה צָרִיךְ לַחְזוֹר אֶל מְקוֹמוֹת אֱלוֹהֵי,
כְּדֵי לְהַעֲלוֹת וּלְתַקֵּן מֵה שְׁפָגַמְתָּ בְּגְלָגוּל הַקּוֹדֵם, אוֹ
מִחַמַּת שְׁעֵבֶרֶת עַל אֵיזָה עוֹן וְנִכְשַׁלְתָּ בְּאֵיזָה מְכֻשׁוֹל,
וְשִׁכַחְתָּ מְזָה, וְלָכֵן אֲתָה נוֹפֵל עוֹד פַּעַם בְּבוֹר וּבַחֲשׂוֹן
כְּזֶה, כְּדֵי שִׁשְׁבֵר לְבָבְךָ, וְתִתְחַרֵּט וְתִחְזוֹר בְּתְשׁוּבָה
שְׁלֵמָה אֵלָיו יִתְבַּרֵךְ. וְלָכֵן אֶהוּבֵי, בְּנֵי הַיָּקָר, אֲסוּר לָךְ
לְהִתְיַאֵשׁ מִשׁוּם דְּבַר שְׁבַעוּלָם אֲשֶׁר קוּרָה אִתָּךְ — בֵּין
בְּגִשְׁמֵי וּבֵין בְּרוּחָנִי, אֲלֹא תָמִיד עָלֶיךָ לְזִכּוֹר שֶׁ"אֲתָה
לֹא לְבַד", כִּי הוּא יִתְבַּרֵךְ נִמְצָא אִתָּךְ, עִמָּךְ וְאַצְלָךְ,
וּבִידְעוֹת אֱלוֹהֵי תוֹכֵל לַחְזוֹר בְּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה וְתִשִּׁיג אֶת
רוּחָנִיּוֹת חַיּוֹת אֱלֹקוֹתוֹ יִתְבַּרֵךְ, אֲשֶׁר גָּנוּז בְּתוֹךְ הַתּוֹרָה
הַקְּדוּשָׁה וּבְתוֹךְ כָּל הַבְּרִיאָה. וְזוֹ מַעֲלַת גְּדֻלַּת
הַצְּדִיקִים הַגְּדוּלִים בְּמַעֲלָה עֲלִיוֹנָה עַד מְאֹד, שִׁיּוּדְעִים
יְדִיעָה זֹו, אֲשֶׁר אֵין בְּלַעֲדֵיו יִתְבַּרֵךְ כָּלֵל, וְדַבָּר גְּדוּל
וְדַבָּר קָטָן אֵינוֹ נַעֲשֶׂה מַעֲצָמוֹ, וְהֵם מְנַסִּים לְהַחֲדִיר
זֹאת בְּכָל בֵּר יִשְׂרָאֵל שִׁידַע — "אֲתָה לֹא לְבַד", וַיֵּשׁ

לך את הקדוש-ברוך-הוא, אם רק תרגיל את עצמך לדבר אליו יתברך כאשר ידבר איש אל רעהו והבין אל אביו, וכן תכניס את עצמך בתוך התורה הקדושה שהיא חכמתו יתברך, ותתמיד בה מאד, ותקיים את מצוותיו יתברך בתמימות ובפשיטות גמורה, אז יתגלה עליך אור כזה בהארה נוראה ונפלאה מאד, עד שתדע ידיעה זו: "אתה לא לבד", כי הוא יתברך אתך, עמך ואצלך תמיד.

ב.

צריך שתדע, אהובי, בני היקר, אשר בדרך כלל כשאדם עושה איזו טעות בחייו, או שנכנס בעסק והפסיד את כל ממונו או שמכר דבר ששוה הרבה יותר ממה שחשב, ועכשו הפסיד הפסד גדול, או שהתחתן ואינו מסתדר עם בת זוגו, ומתחיל לראות בחסרונותיה, וכדומה כל מיני טעיות שעושה אדם בחיים, ואחר-כך נשבר לגמרי, ואוכל את לבו: "איך לא ראיתי בתחלה מה יקרה לבסוף", ואיך עשה טעות חמורה כזו בחייו, אשר דבר זה שובר אותו לגמרי, ומרב צער ויסורים ועגמת נפש אינו יכול לישב דעתו ולקבל את המציאות, ועל זה טוב מאד שיזכיר לעצמו את הקדוש-ברוך-הוא, ויכניס אותו יתברך בתוך חייו,

ויָדַע יְדִיעָה זוֹ: "אַתָּה לֹא לְבַד", בְּוַדַּאי מֵה שְׁקָרָה
 עִמָּךְ שְׂאֵתָה רוֹאָה שְׁלֹא נִתְמַזְל מִזְלָךְ וְהוֹלֵךְ הַכֹּל
 הַהַפּוּךְ מִמָּה שְׂרָצִיתָ, זֶה לֹא בָּא מִמָּךְ אֲלֵא יֵשׁ פֹּה יָד
 מְכֻוֶּנֶת, הַמּוֹלִיכָה אוֹתָךְ בְּהַשְׁגָּחָה עֲלֵיוֹנָה, כִּי שׁוֹם דְּבַר
 אֵינּוּ קוֹרֵה מֵעֲצָמוֹ, כִּי הַכֹּל מִשְׁגָּח מִמֶּנּוּ יִתְבָּרֵךְ. וְלִכֵּן
 אֲסוּר לְהִשָּׁבֵר מִשׁוֹם דְּבַר שְׂבָעוּלָם, אֲפִלוּ שְׂעֲשֵׂה
 טָעוֹת הֵכִי חֲמוּרָה בְּחַיֵּיו, עָלְיוֹ לְהִזְכִּיר לְעֲצָמוֹ אֵת
 הַלְמוּד הָעֵמֶק הַזֶּה בְּאַמוּנָה הַקְּדוּשָׁה: "אַתָּה לֹא
 לְבַד", אֲלֵא הוּא יִתְבָּרֵךְ נִמְצָא וּבִלְעָדָיו אֵין שׁוֹם
 נִמְצָא, וּבְוַדַּאי כָּל מֵה שְׂעֵבֵר עָלֶיךָ בְּגִשְׁמִיּוֹת
 וּבְרוּחָנִיּוֹת גַּם יַחַד, זֶהוּ רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרֵךְ בְּכֻוֶּנָה
 עֲלֵיוֹנָה, כִּי בְּהִכָּרַח שְׂיִקְחוּ אֵת דַּעְתָּךְ וַיַּעֲלִימוּ מֵעֵינֶיךָ,
 בּוֹ בְּרָגַע שְׂאֵתָה עוֹשֶׂה אֵת הָעֶסֶק אוֹ אֵת הַטָּעוֹת
 הַחֲמוּרָה בְּחַיֵּיךְ, וְהַכֹּל בְּכֻוֶּנָה עֲמָקָה, עֲמָק עֲמָק מִי
 יִמְצָאָנָה, וְלִכֵּן אֲסוּר לְפַל בִּיאוּשׁ וּבִדְכָאוֹן מִמָּה שְׁקָרָה
 לוֹ, וּמְכַל שְׂכָן שְׁלֹא יֹאכֵל אֵת לְבוֹ: "אֵיִה אֵיפֹה הָיָה
 הַדַּעַת וְהַשְׂכָּל שְׁלִי?! אֵיךְ לֹא הַשְׂפֵלְתִי מֵרֹאשׁ מֵה
 יְהִיָּה בְּסוּף?! וְאֵיךְ עָשִׂיתִי טָעוֹת חֲמוּרָה כְּזוֹ בְּחַיֵּי?!"
 אֲלֵא עָלֶיךָ לְהִזְכֵּר בְּמִצְבִּים הַקָּשִׁים בְּיֹתֵר בְּחַיֵּיךָ
 בִּידִיעָה זוֹ: "אַתָּה לֹא לְבַד", וַיֵּשׁ פֹּה יָד מְכֻוֶּנֶת, שֶׁהוּא
 יִתְבָּרֵךְ יוֹדֵעַ וְעַד מֵה טוֹב לְפָנֶיךָ. וְעַל-כֵּן אַל תְּהִיָּה
 שְׂבוּר מְכַל הַטָּעִיּוֹת שְׂעֲשִׂיתָ בְּחַיֵּיךָ, וּמְכַל שְׂכָן אַל
 תִּאֲשִׁים אֵת אֵף אֶחָד שֶׁהוּא אָשֵׁם בְּדַבָּר, אוֹ הוּא גָרַם

לך את הטעות על-ידי עצותיו הנלוזות, אלא זכור
 תזכור, אשר יש פה יד מכוונת שהיא השגחתו הפרטי
 פרטית, ובידיעה זו תדע ש"אתה לא לבד". ולכן למה
 לך להיות שבור?! חזר בתשובה שלמה אליו יתברך,
 ותדבר עמו יתברך כְּאִשֶּׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ וְהֵבִין
 אֶל אָבִיו, וְתַחֲנִן לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, שִׁדְרִיךָ אוֹתְךָ בְּדַרְךָ
 הַנְּכוֹנָה, אִיךָ לְצֵאת מֵהַסִּבָּךְ וְהַבּוֹץ שֶׁנִּסְתַּבַּכְתָּ בָּהֶם,
 וְאִיךָ תֵצֵא מֵהַטְּעוֹת שֶׁאֲלִיָּה נִקְלַעְתָּ. וְדִיְקָא עַל-יַדֵּי-זֶה
 יִמְתְּקוּ מִמֶּךָ כָּל הַדִּינִים; כִּי בְּאֵמֶת מַה שֶּׁאָדָם חוֹשֵׁב,
 שְׁכַל מַה שֶּׁעָבַר עָלָיו וְכָל הַטְּעוֹת שֶׁעָשָׂה בְּחַיָּיו, זֶה
 מְצַד עֲצָמוֹ, זֶה בְּעֲצָמוֹ נִקְרָא דִּינִים, אֲבָל בּוֹ בְּרָגַע
 שֶׁאָדָם מְדַבֵּיק אֶת עֲצָמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדֵעַ וְעַד אֲשֶׁר
 "אתה לא לבד", וּבְכָל פֶּרֶט וּפְרֶט מַחֲיֵי הָאָדָם שֶׁם
 אֵלּוּפוֹ שֶׁל עוֹלָם גְּנוּז, וּבְכָל פֶּרֶט וּפְרֶט מֵהַחַיִּים גְּנוּזוֹת
 וּסְתוּמוֹת הַלְכוֹת הַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה, אֲזִי נִמְשָׁכִים עָלָיו
 חֲסָדִים וְרַחֲמִים גְּמוּרִים. וְלִכֵּן רָאָה, אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר,
 מַה לְּפָנֶיךָ, וְשׁוּם דְּבָר בְּעוֹלָם לֹא יִשְׁבַר אוֹתְךָ, וְאֶפְלוּ
 עֲשִׂיתָ אֶת הַטְּעוֹת הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר בְּחַיֶּיךָ, לֹא כְּדָאֵי לְךָ
 לְהִתְאַכְזֵב, וּמְכַל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא כְּדָאֵי לְךָ לְצֵאת וְלָרִיב עִם
 זולתך כְּאֵלּוּ הוּא אֲשֶׁם בְּדַבָּר, אֲלֵא עָלֶיךָ לָשׁוּב אֵלָיו
 יִתְבָּרַךְ, וְלִידַע אֲשֶׁר דְּבָר גְּדוֹל וְדַבָּר קָטָן לֹא נַעֲשֶׂה
 מֵעֲצָמוֹ, וְאֶפְלוּ מַה שֶּׁקוֹרָה מִבְּעַל בְּחִירָה גַם-כֵּן מִמֶּנּוּ
 יִתְבָּרַךְ. כְּמֵאֲמָרָם ז"ל (יומא לח): בְּשִׁמְךָ יִקְרְאוּךָ

ובמקומך יושיבוך אין אדם נוגע בפה שמוכן לחברו, ואין מלכות נוגעת במלכות חברתה אפלו כמלא נימא; ועל-כן מה ולמה לך להיות שבור ולפל בעצבות ובדכאון ולהתעצבן על זולתך ולצאת ולריב עמו, בשעה ש"אתה לא לבד", אלא הוא יתברך מסתתר בך, ובידיעות אלו תגאל מצרותיך, ותמשיך על עצמך חסדים ורחמים גמורים, ותחיה חיים חדשים בכל פעם.

ג.

צריך שתדע, אהובי, בני היקר, כי חיי האדם הם כל-כך מסבכים עד שנופל בדעתו ביאוש ובדכאון, ונדמה לו כאלו אבד מנוס ותקוה ממנו, וזה מעצבן אותו ומכניס בו פעם ורציחה, כי נדמה לו שכל מה שעשה בין בגשמי ובין ברוחני ולא הלך לו כפי שרצה, הכל בא רק ממנו בעצמו והוא תולה את כל כשלונו רק בו בעצמו, וזה אשר הורס את כל אחד בעולם, כי מוציא את הקדוש-ברוך-הוא מעצמו, רחמנא לצלן, ונדמה לו כאלו הכל טבע מקרה ומזל, ולכן כל כשלונו וטעות שנכשל וטעה בחייו הפרטיים, הוא תולה את זה בו בעצמו, אבל כשאדם זוכה ומחזיר את הקדוש-ברוך-הוא בתוך פנימיות לבבו,

וְיִוְדַע יְדִיעָה זוֹ, אֲשֶׁר "אַתָּה לֹא לְבַד", וְהַכֵּל לְכָל
 אֱלֻקוֹת גָּמוּר הוּא, וְדַבֵּר גָּדוֹל וְדַבֵּר קָטָן לֹא נַעֲשֶׂה
 מֵעֲצָמוֹ אֶלָּא בְּהַשְׁגָּחַת הַמַּאֲצִיל הָעֲלִיּוֹן, וְיִקָּא עַל-יַדֵּי-
 זֶה נִמְתְּקִים מִמֶּנּוּ כָּל הַדִּינִים, וְיִתְפָּרְדּוּ מִמֶּנּוּ כָּל פּוֹעְלֵי
 אָוֶן, וְלוֹקַח אֶת כָּל הַחַיִּים בְּקִלּוֹת, כִּי יוֹדַע אֲשֶׁר
 כְּשִׁלּוֹנוֹתָיו וְטַעֲוִיתָיו, הַכֵּל נֶאֱרַע בְּיַד מְכֻוֶּנֶת בְּהַשְׁגָּחַת
 פְּרֻטִית מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְלִכֵּן מָה עָלָיו לִפְלֵ בְּעֲצָבוֹת
 וּבְמִרְרוֹת וּבְדַכְּאוֹן?! וּמָה עָלָיו לְצִאת לָרִיב
 וְלְהִתְעַצְבֵּן עַל זֹלָתוֹ?! מֵאַחַר שֶׁהַכֵּל נַעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ
 יִתְבָּרַךְ, וְאִז כְּשֶׁאָדָם מִחֲדִיר בְּעֲצָמוֹ יְדִיעוֹת אֱלוֹ, אֲשֶׁר
 "אַתָּה לֹא לְבַד", אִז חַי חַיִּים עַרְבִים וּמְתַקִּים, וְכָל חַיֵּי
 מְשִׁתְּנִים לְטוֹב, וְאִינוּ זוֹרֵק אֶת הָאֲשֶׁמָּה עַל שׁוֹם בְּרִיָּה,
 וְאֶפְלוֹ אֶת עֲצָמוֹ אִינוּ מַאֲשִׁים בְּטַעֲוִיתָיו וּבְכְשִׁלּוֹנוֹתָיו,
 אֶלָּא מִחֲזֵק אֶת עֲצָמוֹ בְּכָל מִינֵי אֶפְנִים שְׁבָעוּלָם,
 וְאוֹמֵר: "הַיְיָ" הַנִּתֵּן הַיְיָ" הַלֵּקַח יְהִי שֵׁם הַיְיָ" הַמְּבָרַךְ
 לְעוֹלָם וָעֶד", שְׁמִצְדִּיק אֶת דִּינוֹ וְיִוְדַע אֲשֶׁר (דְּבָרִים לֵב):
 "הַצּוֹר תָּמִים פָּעֵלוּ, כִּי כָּל דְּרָכָיו מִשְׁפָּט אֵל אֱמוּנָה
 וְאִין אָוֶן, צְדִיק וְיִשָּׁר הוּא"; וְדִיְקָא עַל-יַדֵּי-זֶה נִמְתְּקִים
 מִמֶּנּוּ כָּל הַדִּינִים וּמִמְשִׁיף עַל עֲצָמוֹ רַחֲמִים וַחֲסָדִים
 גְּמוּרִים. וְעֲלִיף לְדַעַת, אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיְיָ, כִּי אִם לֹא
 תְּכֻנִּים בְּעֲצָמָךְ יְדִיעוֹת אֱלוֹ, אִז כָּל חַיֵּיךְ יִהְיוּ
 מְמַרְמְרִים, וְתִשָּׁרֶה בְּךָ עֲצָבוֹת וְעֲצָלוּת, הַמְּרִירוֹת
 וְהַדְּכָאוֹן, כִּי תָמִיד תִּאֲשִׁים אֶת עֲצָמָךְ כְּאֱלוֹ אֶתָּה עֹשֵׂית

טעות זו, וכאלו אתה נכשלת, אשר באמת לא כן הוא, כי "אתה לא לבד", ובכל תנועה ותנועה שם אלוֹפּוּ של עולם, כי הוא יתברך מנהיג את בריותיו בחסד וברחמים ובדרך לא דרך, כי לא כל דבר אדם יכול ומסגל להבין, כי כל אחד בזה העולם מנהיגים אותו באופן ובצורה אחרת לגמרי, אשר זה למעלה משכל האנושי, ולכן, אהובי, בני היקר, אם אתה רוצה לחיות חיים טובים ונעימים, תקבל את הלמוד הזה, ותחדיר אותו בתוך לבבך היטב היטב, אשר "אתה לא לבד", אלא הוא יתברך נמצא אתך ושומר עליך, ומסבב עמך סבובים כאלו, כי הוא רוצה שתשוב אליו באמת ובלב טהור; אשרי מי שמחדיר בעצמו ידיעות אלו, שאז יהפך את כל הטעיות והכשלונות שלו ללמוד עמך, שילמד מטעיותיו ומכשלונותיו איך להחזיק מעמד ואיך לחזק ולהורות וללמד את אחרים כדי שגם הם יוכלו להתחזק ולא לחזור על טעיות אלו.

ד.

צריך שתדע, אהובי, בני היקר, אשר בזה העולם צריכים להתחזק על כל מה שעובר על האדם — בין בגשמיות ובין ברוחניות, ולידע אשר כל מה שקורה עמו זה רק ממנו יתברך, בחשבון צדק מטעמים

אתה לא לבד

הכמוסים שרק הוא יתברך יודע, ועל-כן אסור להשבר משום דבר, רק להחזיק מעמד, ולהכניס בכל עניניו הגשמיים והחמריים את אמתת מציאותו יתברך, ועל-ידי-זה אדם אף פעם לא יהיה לבד, כי תמיד יחיה עם הקדוש-ברוך-הוא; ובזה בעצמו ימתקו ממנו כל הדינים, כי עקר הדינים הקשים הוא כשאדם תולה כל מה שעובר עליו במקרה ובמזל ובטבע, ומוציא, רחמנא לצלן, את הקדוש-ברוך-הוא מחייו הפרטיים, שאז מרים לו החיים מאד, ורב עם כל אחד ושורה בדכאון, אבל בו ברגע שאדם יודע ידיעה זו: "אתה לא לבד", ומדביק את עצמו בו יתברך, על-ידי-זה נמשך עליו חסד ורחמים רבים ועובר על הכל. ולכן ראה, אהובי, בני היקר, לחזק את עצמך, ותמיד תסתכל רק אליו יתברך, ובכל מקרה שרק קורה עמך תכניס את הקדוש-ברוך-הוא, ותדע ותבין ותשכיל אשר דבר גדול ודבר קטן לא נעשה מעצמו אלא בהשגחת המאציל העליון, ובידיעות אלו יתפרדו כל פועלי און, ותזכה להמשיך על עצמך אור וזיו וחיות ודבקות הבורא יתברך שמו. כי אין עוד דבר שכל-כף משמח את האדם כמו שיודע ברור, אשר הוא יתברך נמצא אתו ומנהיגו ומשגיח עליו בפרטי פרטיות; כי ידיעה זו שאדם יודע, אשר "אתה לא לבד", זה בעצמו הבטחון הכי גדול שאדם יכול

לְבַטַּח בּוֹ. וְלִכֵּן אֲשֶׁרִי מִי שְׁמִכְנִיס בְּעֶצְמוֹ תָּמִיד
 יְדִיעוֹת אֱלוֹ, אֲשֶׁר אֵין בְּלִעְדָּיו יִתְבָּרֵךְ כָּלֵל, וְכָל מָה
 שְׁצָרִיךְ בֵּין בְּגִשְׁמִי וּבֵין בְּרוּחָנִי יִבְקֶשׁ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרֵךְ,
 וְלֹא יִפְחַד מִשׁוֹם בְּרִיָּה שְׁבַעֲוֹלָם, כִּי מָה יַעֲשֶׂה לוֹ
 אָדָם, וְאִזּוֹ יוּכַל לַעֲבֹר בְּזֶה הָעוֹלָם בְּאַהֲבָה וּבְשִׂמְחָה
 וּבְדַבְּקוֹת — אֲשֶׁרִי לוֹ.

ה.

צָרִיךְ שְׂתַדַּע, אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, עַל אִף שְׁעוֹבֵר
 עָלֶיךָ עֲכָשׁוּ צְרוֹת וְיִסּוּרִים וְעַגְמַת נֶפֶשׁ גְּדוֹלָה, שְׁעֵשִׂית
 שְׁטִיּוֹת לְמִינֵיהֶן, בֵּין בְּמַעֲשִׂים מְגִנִּים, רַחֲמָנָא לְצַלָּן,
 וּבֵין שְׁגָרְמַת לְעֶצְמָךְ גְּזֶק גְּדוֹל עַל-יְדֵי הַפְּסֵד מִמוֹן, אוֹ
 שְׁעֵשִׂית צַעַד פְּזִיז בְּעֶסְקִיךָ, וְעַל-יְדֵי-זֶה הַפְּסֵדְתָּ הַפְּסֵד
 גְּדוֹל, אוֹ שְׁמִכְרַתְּ דָּבָר כְּלִשְׁהוֹ וְלֹא שְׂמַתָּ לֵב, שְׁעַל-
 יְדֵי-זֶה אִמְלַלְתָּ עֶצְמָךְ וְכַדוּמָה כָּל מִינֵי טְעִיּוֹת שְׁיִשׁ
 בְּחַיֵּי יוֹם יוֹם, וְכֵן מָה שְׁאַחֲרִים גָּרְמוּ לְךָ הַפְּסֵד גְּדוֹל,
 אוֹ צַעְרוּ אוֹתְךָ וְהַפְּסִידוּ לְךָ מִמוֹן, וְקַפְּחוּ אֶת פְּרִנְסַתְךָ,
 אוֹ מְחַרְפִּין וּמְגַדְּפִים אוֹתְךָ בְּחַרוּפִין וּגְדוּפִין עַל לֹא
 דָּבָר, וְלֹא עוֹד אֶלָּא אֶפְלוּ אֲשֶׁתְךָ וַיִּלְדִּיךָ וְאֲנָשִׁי שְׁלוֹמְךָ
 שׁוֹפְכִים אֶת דָּמְךָ וּמְצַעְרִים אוֹתְךָ, וְכָל זֶה הוֹרֵס לְךָ אֶת
 הַחַיִּים וְהַבְּרִיאוֹת, עָלִי לוֹמַר לְךָ, שְׁכָּל הַצַּעַר וְהָעַגְמַת
 נֶפֶשׁ — הַכֹּל בְּחַנּוּם, כִּי נִלְקַחְתָּ מִמֶּךָ הָאֱמוּנָה

הקדושה, רחמנא לצלן, ועל-כן אתה מרגיש את הצער והכאב הגדול הזה שעובר עליך; כי המאמין האמתי, שמאמין אשר הכל ממנו יתברך, ודבר גדול ודבר קטן אינו בא מעצמו כלל, אלא הכל בהשגחת המאציל העליון ויודע ידיעה זו: "אתה לא לבד", רק הכל ממנו יתברך בכונה עליונה שנסתרה מהאדם, ולכן העלים והסתיר וכסה את עיני האדם, וכן בלבב את שכלו ודעתו עד שיבא לידי הצער הזה, או שיעשה שטיות וטעיות בחייו, ועל-ידי-זה נגרם לו ההפסד והצער והעגמת נפש הזו, אזי כשמכניס ידיעה זו היטב בתוך לבו ודעתו, אז דיקא יעבר על הכל, ושום דבר לא ישבר אותו כלל. וצריך שתדע, אהובי, בני היקר לי מאד, כי כל הגלות היא רק כשמוציאים את הקדוש-ברוך-הוא מחייו הפרטיים, וחושבים שיש כאן איזה "כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה" (דברים ח, יז), שאז שׂיך להצטער — למה עשיתי כך?! ולמה לא שמרתי על עצמי?! ואן הׂיה שכלי ודעתי?! אבל בו ברגע שהאדם מחדיר בעצמו את אמתת מציאותו יתברך, ויודע ועד אשר אין בלעדיו יתברך כלל, ודבר גדול ודבר קטן לא נעשה מעצמו, אז דיקא הוא תמיד בשמחה, ואינו נשבר משום דבר, וחי חיים ערבים ומתקים עוד בזה העולם כדגמת העולם הבא, כי הוא משתעשע בשעשוע דמלכא עלאה, ורואה

תמיד את זיו שכינת עזו יתברך המסתתרת בכל פרט ופרט בתוך הבריאה כלה: דומם, צומח, חי, מדבר, ויודע ידיעה זו היטב: "אתה לא לבד", והוא יתברך משגיח עליך וכל מה שנאָרע עמך אפלו מבעל בחירה הכל ממנו יתברך, בידיעות אלו יתפרדו כל פועלי און, ואף פעם לא יצא לריב עם זולתו, ולא יפל בדעתו ולא ישבר את רוחו, אלא ידבק עצמו בחי החיים בו יתברך; אשרי מי שמגיע אל הכרה זו, אשרי לו!

ו.

צריך שתדע, אהובי, בני, אשר האמונה הפשוטה בו יתברך, ולידע היטב ידיעה זו: "אתה לא לבד" זה עולה על הכל, כי (תהלים קיט): "כל מצוותיך אמונה" — כל המצוות שהאדם מקיים צריכות להביאו אל אמונה פשוטה, כי אפלו מי שמכון פגנות ושמות ויחודים בעת קיום המצוות, כלל כל הפגנות והשמות והיחודים הוא להמשיך על עצמו אור וזיו וחיות ודבקות וגדלות המחין, לידע בידיעה ברורה ומזככת אשר אין בלעדיו יתברך כלל, וכן "אתה לא לבד", כי הוא יתברך נמצא ואין בלעדיו שום נמצא, וזה כלל הפגנות והיחודים. וכן בלמוד התורה הקדושה שהיא

חכמתו יתברך, עליו לזכר אשר כל מאמר מכל תנא
 ואמורא הם דברי אלקים חיים, שנפנן לו לגלות דיקא
 אמתת מציאותו יתברך, כי הלכות התורה הן הן רצונו
 יתברך, ומלבשות בלבוש הגשמי והחמרי של העולם
 הזה, ודיקא התנא הזה או האמורא הזה גלה את
 האלקות מחלק זה של הבריאה דיקא, ועל-כן בשעה
 שאדם לומד תורה, אפלו דינים והלכות ששיכים בין
 אדם לחברו או בדיני בתיים ובורות ושרות שהם בכלל
 דומם, צומח וכו', עם כל זאת שם מלבשת אמתת
 מציאותו יתברך, כי אין בלעדיו יתברך כלל. וזכור
 תזכר, אשר "אתה לא לבד", אלא הקדוש-ברוך-הוא
 נמצא אתך, ולכן בלמדך את התורה הקדושה שהיא
 חכמתו יתברך, אפלו דינים והלכות ששיכים לגשמיות
 הבריאה, עליך לדעת כי "אתה לא לבד", אלא
 הקדוש-ברוך-הוא נמצא אתך, עמך ואצלך, ואתה
 בעת למודך בתוך חכמתו יתברך, ומגלה את האלקות
 שבתוך הבריאה. וזה עקר השלמות שאדם צריך
 להגיע אליה — להיות דבוק תמיד בו יתברך, ולהיות
 חזק באמונה פשוטה, ואז נתקיים אצלו הכתוב (תהלים
 סט, ט): "קרבה אל נפשי גאלה", שנגאלת נפשו מבין
 הקלפות וההסתרות והפסויים ונתגלה אליו מלך
 הכבוד בגלוי רב, וכשאדם מכניס עצמו בזה, כפר
 כלולות הכל כל החכמות וכל ההשגות וכל

הַשְּׂפָלוֹת; כִּי הַמַּאֲמִין הָאֱמֵתִי בּוֹ יִתְבַּרֵךְ, וַיִּוְדַע
 יְדִיעָה זוֹ: "אַתָּה לֹא לְבַד", זֶה מְשָׁלִים כְּפִנְת הַבְּרִיאָה
 כְּלָה, אֲשֶׁרִי לוֹ; כִּי זֶה הָיָה רְצוֹנוֹ יִתְבַּרֵךְ, כְּמַאֲמָרם ז"ל
 (מִדְּרַשׁ תַּנְחוּמָא, פְּרָשַׁת בְּחֻקֹּתַי): מִיּוֹם שֶׁבָּרָא הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-
 הוּא אֶת עוֹלָמוֹ נִתְאַוָּה שְׁיִהְיֶה לוֹ דִּירָה בַּתְּחֻתוֹנִים,
 הֵינּוּ שְׂבָנֵי-אָדָם הַמְּסֻתוֹכְבִּים כָּאֵן בְּגִשְׁמִיּוֹת וּבְחֻמְרִיּוֹת
 הַבְּלִי עוֹלָם הַזֶּה וְהַבְּלִי, גַּם-כֵּן יִזְכְּרוּ וַיִּדְבְּרוּ מִמֶּנּוּ
 יִתְבַּרֵךְ, וַיִּדְעוּ בִּידִיעָה מְחֻלָּטָה: "אַתָּה לֹא לְבַד", אֲלֵא
 הָאִין סוּף בְּרוּךְ הוּא עֵצָם עֲצָמִיּוֹת אֶלְקוּתוֹ יִתְבַּרֵךְ
 הוֹלֵךְ בְּדָ, וְתִשְׁמַר מְאֹד אֵיךְ אַתָּה מִתְנַהֵג וְאֵיךְ אַתָּה
 מְדַבֵּר, כִּי אַתָּה נִמְצָא תָּמִיד עִמּוֹ יִתְבַּרֵךְ, זֶה נִקְרָא
 שְׁלֵמוֹת תְּקוּן כָּל הַבְּרִיאָה; אֲשֶׁרִי מִי שְׂמַגִּיעַ אֶל הַשְּׂגָה
 זוֹ, וְאֵז יִיטִיב לֹא רַק לְעֲצָמוֹ אֲלֵא לְכָל הַבְּרִיאָה כְּלָה,
 כִּי הוּא עוֹסֵק בְּתֻקְוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם לְהַמְשִׁיךְ אֶת שְׂכִינַת
 עִזּוֹ יִתְבַּרֵךְ כָּאֵן לְמַטָּה, שְׁכָלָם יִכִּירוּ אוֹתוֹ יִתְבַּרֵךְ;
 אֲשֶׁרִי מִי שְׂמַגִּיעַ אֶל מְדוּרְגָה זוֹ, שְׁעַל יָדוֹ נִשְׁלַמֵּת כְּפִנְת
 הַבְּרִיאָה כְּלָה, אֲשֶׁרִי לוֹ!

ז.

צָרִיךְ שְׂתַדַּע, אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר לִי מְאֹד, אֲשֶׁר
 "אַתָּה לֹא לְבַד", אֲלֵא הוּא יִתְבַּרֵךְ נִמְצָא וּמְבֻלְעָדִיו
 יִתְבַּרֵךְ אִין שׁוּם נִמְצָא, וְעַל-כֵּן מֶה וְלָמָּה לָךְ לְרוּץ

אחר ההבל של טבע מקרה או מזל, וכן מה ולמה לך
 לרדף אחרי בני-אדם שבקשי יכולים לעזור לעצמם
 ואיך יוכלו לעזור לך?! ולכן ברח לך רק אליו יתברך,
 והרגל עצמך לילך במקום שאין שם בני-אדם, ותפרש
 את כל אשר עם לבבך אליו יתברך בתמימות
 ובפשטות גמורה כאשר ידבר איש אל רעהו והבן אל
 אביו, וכל מה שמעיק ומצער אותך, וכל מה שאתה
 צריך תבקש רק ממנו יתברך בשפת האם שלך, ואף
 שבהתחלה יהיה לך מאוד קשה לקיים זאת, כי יהיה
 נדמה לך שאף אחד אינו מסתכל עליך ואינו שומע
 אותך, ואינו צריך אותך, עליך לדעת, כי כל אלו
 הדמיונות הם רק מחמת רבוי עוונותיך שגרמו לך את
 המחשבות האלו, כי העוונות מעלימים ומסתירים
 ומכסים את אמתת מציאותו יתברך, ונדמה לאדם,
 כאלו הוא לבד ואין לו שום שיכות אל רוחניות
 אלקותו יתברך, וכאלו עזב אלקים את הארץ, שמשם
 נמשכת הכפירות והאפיקורסות בעולם, רחמנא לצלן,
 עלי לומר לך, אשר "אתה לא לבד", אלא הוא יתברך
 ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין, ודבר גדול ודבר
 קטן לא נעשה מעצמו אלא הכל משגח בהשגחה
 פרטי פרטית, אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא
 אם-כן מכריזין עליו מלמעלה (חלין ז.); ואפלו ריש
 גרגיתא (זה שממנה על הביובין) מן שמיא מוקמינן

אתה לא לבד

קג

ליה (גם הוא נתמנה מן השמים בהשגחה פרטית) (ברכות נח.); וּאֶפְלוּ צִפְרָא כְּלִילָא מִבְּלַעְדֵי שְׁמִיָא לָא מִתְצַדָא (אֶפְלוּ צִפּוֹר קִטְנָה אֵינָה נִתְפָּסַת בְּרִשְׁת בְּלִי רִשּׁוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ) וּמְכַל שְׁכֵן בַּר אֵינִישׁ (על אחת כמה וכמה בן אדם לא נאָרַע עִמוֹ שׁוֹם דְּבַר בְּלִי רִשּׁוֹת וְרִצּוֹן מִלְּמַעְלָה) (ירושלמי שביעית); וּבִידִיעוֹת אֵלוֹ תִזְכָּה תָּמִיד לַחֲזוֹר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלִהְיוֹרִיד אֶת הַקְּלָפוֹת וְהַפְּסוּיִים שְׁמַכְסִים וּמַעְלִימִים אֶת הָאֱלֻקוֹת מִמֶּךָ, וְגוֹרְמִים לָךְ חֲלִישׁוֹת הַדַּעַת וְסִבָּל רַב וְצַעַר וְיִסּוּרִים וְעִגְמַת נֶפֶשׁ כְּאֵלוֹ אָבֵד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּךָ, מֵאַחַר שֶׁנִּדְמָה לָךְ שְׂאִין לָךְ לְמִי לִפְנוֹת בָּעֵת הַזֹּאת; וְלִכֵּן רְאֵה מַה לְּפָנֶיךָ, אֱהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר לִי מְאֹד, וְתִזְכֹּר אֶת הַכָּלָל הַזֶּה: "אתה לא לבד", וְתָמִיד הִנֵּף יָכוֹל לְדַבֵּר עִמוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא שׁוֹמֵעַ אוֹתְךָ, כִּי כָּל דְּבוּר וְדְבוּר שֶׁאָדָם מְדַבֵּר עִמוֹ יִתְבָּרַךְ, הוּא הַצְּלָחָה נְצַחִית, כִּי כָּל דְּבוּר שֶׁמְדַבְּרִים עִמוֹ יִתְבָּרַךְ נַעֲשֶׂה כְּלִי וְצָרוּף וְיַחּוּד לְהוֹרִיד אֶת שְׂכִינַת עֲזוֹ יִתְבָּרַךְ כָּאֵן לְמַטָּה בְּעוֹלָם הַזֶּה; וְעַל-כֵּן, אֱהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר לִי מְאֹד, אִף שֶׁנִּדְמָה לָךְ עֲכָשׁוּ כְּאֵלוֹ אָבֵד מָנוֹס וְתִקְוָה מִמֶּךָ, וְכֵאלוֹ אֵין לָךְ לְמִי לְסַפֵּר אֶת צְרוּתֶיךָ וְיִסּוּרֶיךָ וּבְעִיוּתֶיךָ מְכַל מַה שֶׁעוֹבֵר עָלֶיךָ, אֵיעֲצֶךָ וַיְהִי אֱלֻקִים עִמָּךְ, בָּרַח לָךְ עֲכָשׁוּ לְמָקוֹם שְׂאִין שֵׁם בְּנֵי-אָדָם, וְתִסְפֹּר לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל אֲשֶׁר מַעֲיֵק לָךְ, וְעַל-יְדֵי-זֶה יֵאִיר עָלֶיךָ מְלֶךְ הַכְּבוֹד בְּגִלוּי

רב, ותזכה לידע: "אַתָּה לֹא לְבַד", וְכָל הָעוֹלָם כְּלוֹ:
 דוּמָם, צוּמָח, חַי, מְדַבֵּר, הֵם עֵצִים עֲצָמִיּוֹת אֱלֻקוֹתוֹ
 יִתְבָּרַךְ, וְתִהְיֶה נִכְלָל בּוֹ יִתְבָּרַךְ עִם כָּל הַבְּרִיאָה כְּלָה,
 וְתִשְׁלִים אֶת כְּוִנַּת הַבְּרִיאָה שֶׁהִיְתָה, שֶׁתִּתְגַּלֶּה מְלֻכוֹת
 שְׁדֵי בְּכָל הָעוֹלָם כְּלוֹ, וְיִהְיֶה נַעֲשֶׂה עַל יְדֵי דִיקָא תְקוּן
 הָעוֹלָם, אֲשֶׁרֵי לָךְ בְּזֵה וְאֲשֶׁרֵי לָךְ בְּבֵא.

תָּם וְנִשְׁלָם, שְׂבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!